
Gheorghe Scutelnic

Notă informativă

Generalizarea practicii judiciare cu privire la particularitățile examinării cauzelor prevăzute la art. 287 Cod Penal

Conform planului de activitate al Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți pentru anul 2022, ținând cont de importanța și actualitatea problemei legate de examinarea plîngerilor ce vizează examinarea cauzelor de huliganism, s-a efectuat prezenta notă informativă.

Nota informativă a Direcției sistematizare, generalizare a practicii judiciare și relații cu publicul, cuprinde generalizarea practicii judiciare și analiza datelor statistice a cauzelor penale în ordine de apel, pentru perioada anului 2021.

În legătură cu acest fapt, în primul rînd a fost studiată legislația națională care reglementează problema menționată, și anume:

- Codul Penal al R.M. nr. 985 – XV din 18 aprilie 2002;
- Codul de procedură penală al R.M. nr. 122-XV din 14 martie 2003;
- Codul de procedură penală al R.M., Comentariu, Editura Cartea Juridică, Chișinău 2020, autor Igor Dolea;
- Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008;
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 6 din 15 mai 2017 de modificare și completare a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.4 din 19 iunie 2006 „Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism”
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 8 din 11.11.2013 *Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale.*
- Hotărârea Curții Constituționale a R.M. nr. 25 din 12 august 2021;
- Tratat de Drept Penal, Partea Specială, Volumul II, Chișinău 2015, autori Sergiu Brînză și Vitalie Stati.
- Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale;

- Recomandarea NR. R (92) 16 a Comitetului de ministri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate (adoptată de Comitetul de Miniștri în 19 octombrie 1992).

Notă: Prezenta notă informativă este efectuată în baza fișelor statistice de evidență a dosarelor penale examinate în ordine de apel (indicele 1a-), aflate în procedura Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți, și a deciziilor plasate în Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor, pentru perioada anului 2021.

I. 1) Analiza juridico-penală și metodică cercetării huliganismului.

Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea reprezintă valori supreme și sunt garantate.

În acest sens asigurarea legalității și a ordinii de drept constituie funcții de bază conform cărora trebuie să se ordoneze activitatea tuturor organelor de stat, obștești și a cetățenilor republicii Moldova în particular.

Respectarea ordinii de drept constituie o condiție indispensabilă asigurării ordinii de drept. În acest context ca obligatorie ni se impune atitudinea conștiințioasă și benefică a cetățenilor, a organelor de stat și a celor obștești în vederea asigurării legalității în R.M.

Realizarea dreptului prin aplicarea normelor juridice corespunzătoare încălcării comise, impune cunoșterea perfectă și multilaterală a sensului legii, în scopul aplicării juste și adecvate a normelor ei de către organele de drept ale statului.

La etapa actuală de dezvoltare a statului nostru omul devine cu adevărat valoarea socială supremă, care trebuie să se bucure de dreptul la apărare prin toate mijloacele juridice și, în primul rând, prin cele ale dreptului penal. Se impune, de asemenea, o ocrotire juridico-penală a noilor structuri democratice prin care urmează să se exercite puterea statului, a societății în ansamblu, întreaga ordine de drept instituită și reglementată de legislația în vigoare (inclusiv legislația penală).

În context, ne raliem punctului de vedere exprimat de L.A. Esina: pe fondul transformărilor radicale din economie și din alte domenii sociale, asigurarea ordinii publice comportă o semnificație aparte în planul reformării politicii penale. Constituind unul din elementele pe care se sprijină întreaga ordine de drept, ordinea publică îndeplinește un rol important în funcționarea normală a statului modern. Printre infracțiunile care aduc atingere ordinii publice se distinge cea de huliganism.

Astfel, în conformitate cu art. 287 Cod penal al Republicii Moldova, constituia infracțiune de huliganism acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obraznicie deosebită.

Cu toate că, la 12 august 2021 Curtea Constituțională a examinat constituționalitatea unor prevederi din articolul 287 alin. (1) din Codul penal, care reglementează infracțiunea de huliganism.

Pentru analiza sa, Curtea a reținut următoarele texte contestate: „*acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică*” și „*precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită*”.

Cu privire la textul „*acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică*”, Curtea a observat că semnificația atribuită acestui concept de Curtea Supremă de Justiție prin Hotărârea explicativă nr. 4 din 19 iunie 2006 este, de fapt, similară cu dispoziția articolului 354 din Codul contravențional, referitor la huliganismul nu prea grav. Huliganismul nu prea grav constă în acostarea jignitoare în locuri publice a persoanei fizice și în alte acțiuni similare care tulbură ordinea publică și liniștea persoanei fizice.

Articolul 354 din Codul Contravențional a fost modificat și el prin Legea nr. 111 din 21 aprilie 2022 prin care se completează cu alin. 2 cu următorul cuprins: (2) Fapta prevăzută la alin. (1), săvârșită din motive de prejudecată se sancționează cu amendă de la 48 la 72 de u.c. sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 30 la 60 ore, modificare care va intra în vigoare la 03.07.2022.

Curtea Constituțională a reținut că diferența dintre infracțiunea și contravenția de huliganism constă în prezența sau în lipsa acțiunilor adiacente. Acțiunile adiacente sunt aplicarea violenței asupra persoanelor, amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor și opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care combat actele huliganice.

Astfel, Curtea a constatat că, în textul „*acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică*”, prezintă probleme doar termenul „*grosolan*”. Reglementând acest termen, legislatorul s-a referit la intensitatea încălcării ordinii publice. Totuși, nu sunt clare modul și criteriile de evaluare a acestei intensități, pentru că prezența vreuneia dintre acțiunile adiacente care implică aplicarea violenței sau amenințarea cu violență exclude aplicabilitatea articolului 354 din Codul contravențional, fapta constituind infracțiunea de huliganism.

Referitor la textul „*precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie deosebită*”, Curtea a analizat interpretarea oferită de Curtea Supremă de Justiție. Ea a constatat că noțiunea generală de „*cinism deosebit*” a fost explicată cu utilizarea altor expresii echivoce, cum ar fi „*încălcarea insistentă și demonstrativă a regulilor morale*” și „*purtarea nerușinată în prezența altor persoane*”. Totuși, explicațiile oferite de Curtea Supremă de Justiție nu au clarificat norma în discuție și nu au instituit vreun reper obiectiv care să asigure previzibilitatea aplicării acestei norme de către organele de urmărire penală și instanțele de judecată.

În practică, stabilirea conținutului noțiunii de „*cinism*” este efectuată, într-o măsură determinantă, pe baza convingerilor personale sau a percepțiilor subiective ale persoanelor care aplică legea penală. Chiar dacă se face apel la consultația de specialitate, destinatarul normei ar putea fi privat de posibilitatea conformării cu prevederile legale. El se află într-o stare de insecuritate juridică. Prin urmare, Curtea a conchis că prevederea legală nu îndeplinește standardul calității legii penale.

În comparație cu acțiunile care se deosebesc prin „cinism”, potrivit explicației oferite de către Curtea Supremă de Justiție, acțiunile manifestate prin „obraznicie deosebită” atentează la obiecte materializate. Curtea a admis că, deși există alte norme penale sau contravenționale care asigură protecția unor valori similare, ține de competența persoanelor care aplică legea penală să delimiteze huliganismul de alte fapte, în funcție de obiectul și de urmările infracțiunii sau ale contravenției, de intenția făptuitorului, de motivele, scopurile și circumstanțele comiterii faptei. Aspectele îndoielnice ale fiecărui caz particular cu privire la aplicarea noțiunii de „obraznicie deosebită” trebuie clarificate ținând cont de regulile de aplicare a legii penale, în special cele cu privire la încadrarea juridică a faptelor. Apelând la consultanța de specialitate, o persoană ar putea afla care acțiuni pot fi catalogate ca acțiuni care se deosebesc prin „obraznicie deosebită”.

Așadar, Curtea a declarat neconstituționale cuvântul „grosolan” și textul „cinism sau” din articolul 287 alin. (1) din Codul penal al Republicii Moldova.

În cele ce urmează, putem reda unele aspecte problematice ale infracțiunii de huliganism, valorificând, în acest sens, abordările doctrinare și practica judiciară în materie. Pentru început, precizăm că huliganismul este o faptă săvârșită în public, dar nu neapărat într-un loc public, aceasta poate fi comisă într-un apartament, într-un bloc locativ și alte încăperi. Acțiunile de huliganism sunt orientate, de regulă, spre public, spre reacția publicului, implicând jignirea demnității publice și încălcarea ordinii publice.

Una dintre cele mai acute probleme referitoare la infracțiunea de huliganism vizează acțiunile de încălcare a ordinii publice, însoțite de violență. În sensul art. 287 CP RM, Plenul Curții Supreme de Justiție a explicat că prin „violență” se înțelege violența soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, fie cu vătămare neînsemnată, care nu presupune nici dereglarea de scurtă durată a sănătății, nici pierderea neînsemnată și stabilă a capacității de muncă.

Prezența unei astfel de explicații este bine-venită. Prin prisma acestei explicații, deducem că infracțiunea de huliganism absoarbe contravenția prevăzută la art. 78 Cod contravențional, care sancționează vătămarea neînsemnată și cea ușoară a integrității corporale. În consecință, calificarea trebuie făcută doar în baza art. 287 CP RM în cazul în care violența aplicată în legătură cu încălcarea ordinii publice s-a concretizat în vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, fie vătămare neînsemnată, care nu presupune nici dereglarea de scurtă durată a sănătății, nici pierderea neînsemnată și stabilă a capacității de muncă.

Nu este admisibilă aplicarea răspunderii conform art. 287 CP RM și art. 78 Cod contravențional. Trebuie să precizăm că în practica judiciară nu există un punct de vedere unitar în ceea ce privește calificarea acțiunilor ce încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței (concretizată în vătămarea medie sau gravă a integrității corporale ori a sănătății, sau decesul persoanei). În timp ce unele instanțe aplică răspunderea conform art. 354 Cod contravențional și, după caz, conform art. 145, 151 sau 152 CP RM; la rândul său, alte instanțe au calificat conduita făptuitorului, pe de o parte, conform art. 287 CP RM, iar pe de altă parte, potrivit art. 145; 151 sau 152 CP RM.

Se consideră că prima orientare jurisprudențială este corectă. Explicația constă în faptul că este inadmisibilă valorificarea multiplă la calificarea uneia și aceleiași violențe.

Este de menționat că, nu are relevanță la calificarea faptei potrivit art. 287 CP RM numărul de lovituri aplicate victimei în legătură cu încălcarea ordinii publice. În situația respectivă, este important ca violența să nu depășească gradul de severitate susceptibil de a fi înglobat de infracțiunea de huliganism.

În altă ordine de idei, infracțiunea de huliganism trebuie delimitată de alte fapte, în particular, de contravenția prevăzută de art. 78 Cod contravențional. Sub acest aspect, consemnăm că deosebirea dintre contravenția de huliganism nu prea grav și infracțiunea de huliganism constă în următoarele: contravențiile nu presupun și existența unei acțiuni adiacente alternativ. Dacă făptuitorul nu se limitează doar la: acostarea jignitoare, în locuri publice, a persoanei fizice, tulburarea ordinii publice; tulburarea liniștii în timpul nopții, alte acțiuni similare; tragerea din armă de foc, în locuri publice, în locuri rezervate pentru tragere, dar cu încălcarea modului stabilit, însă mai recurge și la aplicarea violenței, la amenințarea cu aplicarea violenței sau la opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane, care curmă actele huliganice.

În astfel de circumstanțe, fapta comisă depășește gradul de pericol social al unei contravenții, atingând gradul de pericol social al unei infracțiuni.

Efectuând o comparație între art. 354 Cod contravențional și art. 287 Cod penal, sub aspectul laturii obiective, constatăm că în cazul huliganismului contravențional făptuitorul nu recurge la aplicarea violenței și nici nu amenință cu aplicarea violenței; în cazul huliganismului penal, făptuitorul fie aplică violența asupra victimei, fie o amenință cu aplicarea violenței.

De asemenea, este relevantă delimitarea infracțiunii prevăzute la art. 287 CP RM de alte fapte contravenționale, precum cele prevăzute la art. 354 și art. 357 Cod contravențional. Aici menționăm faptul că dacă făptuitorul în acțiunile sale nu se limitează doar la: acostarea jignitoare, în locuri publice, a persoanei fizice, tulburarea ordinii publice; tulburarea liniștii în timpul nopții, alte acțiuni similare în locuri publice. În cazul dat vor fi considerate infracțiune de huliganism, prevăzută la art. 287 CP, și nu contravenție reglementată la art. 354 sau 357 Cod contravențional.

Deseori, în practică, apar probleme de calificare atunci când prin încălcarea ordinii publice și a exprimării unei vădite lipse de respect față de societate, fie a obrăzniciei deosebite, are loc o distrugere sau o deteriorare a bunurilor. În acest sens, Plenul Curții Supreme de Justiție a explicat că acțiunile făptuitorului care se manifestă prin distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, descrise în art. 197 CP RM, infracțiunea de huliganism poate absorbi distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, descrisă la art. 197 alin. (1) CP RM, iar distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, descrisă la art. 197 alin. (2) CP RM, ar putea fi absorbită doar de infracțiunea prevăzută la art. 287 alin. (3) CP RM. Condiția esențială este ca distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor să reprezinte o manifestare a încălcării ordinii publice ori a obrăzniciei deosebite.

Soluția de calificare urmează a fi nuanțată în situația în care fapta menționată supra a fost comisă de către un minor cu vârsta de 14 ani. Minorul care a împlinit vârsta de 14

ani, dar nu a atins vârsta de 16 ani nu poate fi tras la răspundere penală în cazul variantei-tip a infracțiunii de huliganism prevăzută la art. 287 alin. (1) CP RM. În schimb, acesta ar putea fi tras la răspundere în cazul huliganismului agravat – art. 287 alin. (2) și (3) CP RM. Totuși, un minor care a împlinit vârsta de 14 ani, dar nu a atins vârsta de 16 ani poate conștientiza pericolul social al infracțiunii de huliganism în formă neagravată. Din acest motiv, ar fi oportună modificarea art. 21 alin. (2) CP RM, astfel încât să fie posibilă aplicarea răspunderii penale a minorilor care au împlinit vârsta de 14 ani, dar nu au atins vârsta de 16 ani în baza art. 287 alin. (1) CP RM.

Fiind analizată practica judiciară, s-a constatat că infracțiunea de huliganism în marea majoritate a cazurilor este comisă în stare de ebrietate. Această împrejurare nu are importanță la calificarea faptei, ci poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

Desconsiderarea deplină a ordinii publice o demonstrează dorința făptuitorului de a profita de un pretext neînsemnat pentru răfuiala cu victima. În frecvente cazuri, pretextul pentru săvârșirea infracțiunii din motive huliganice este, în genere, aproape imposibil de identificat. Aceasta deoarece un astfel de pretext este în totală necorespondență cu fapta comisă și cu urmările produse de aceasta. Celelalte trăsături ale motivelor huliganice sunt: capacitatea de actualizare fulminantă și spontană; ușurința cu care e săvârșită infracțiunea; reacția neadecvată a făptuitorului; făptuitorului îi aduce satisfacție însuși faptul comiterii infracțiunii.

În cazul infracțiunii de huliganism, aceste trăsături specifice ale motivelor huliganice se concretizează în: lipsa evidentă de respect față de societate și normele etice general acceptate; conduita făptuitorului care reprezintă o provocare manifestată ordinii publice; conduita făptuitorului condiționată de dorința de a se contrapune altor membri ai societății și de a-și demonstra sentimentul de desconsiderare a acestora.

Obiectul juridic special al infracțiunii de huliganism are un caracter simplu în cazul în care această infracțiune se exprimă în acțiuni care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită. În acest caz, obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea publică, apărate împotriva infracțiunii de huliganism.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art.287 CP RM are un caracter complex în ipoteza în care această infracțiune se exprimă în acțiuni care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice. În ipoteza în cauză, obiectul juridic principal îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea publică, apărate împotriva infracțiunii de huliganism; obiectul juridic secundar îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea sau libertatea psihică (morală) a persoanei.

Obiectul material al infracțiunii specificate la art. 287 CP RM îl reprezintă corpul persoanei sau bunurile mobile ori imobile.

Numai reprezentantul autorităților sau o altă persoană care curmă actele huliganice, poate fi victima infracțiunii de huliganism, în cazul opunerii de rezistență violentă, prin care trebuie de înțeles că este persoana care contracacrează activ huliganismul, încercând să impună în mod silit încetarea activității infracționale sau să rețină făptuitorul, ori să

realizeze alte fapte active. Nu se are în vedere persoana care se limitează doar la o observație, revoltă sau la altă formă pasivă a atitudinii de neacceptare a manifestărilor huliganice.

Latura obiectivă a infracțiunii specificată la art. 287 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată fie în acțiunile care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, fie în acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obrăznicie deosebită.

Latura subiectivă a infracțiunii de huliganism se caracterizează, în primul rînd, prin intenție directă. Motivele acestei infracțiuni sunt motive huliganice. În acest caz este de menționat că orice infracțiune are la bază un motiv.

Subiectul infracțiunii este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atîns vârsta de 16 ani (în ipoteza consemnată la alin. (1), sau de 14 ani (în ipoteza prevăzută la alin. (2) și (3).

I.2) Prevenirea și combaterea infracționalității, faptelor contravenționale și incidentelor

Ministerul Afacerilor Interne prin intermediul structurilor organizaționale, s-a axat pe parcursul anului 2021, în mod primordial, pe intensificarea și eficientizarea activităților de prevenire a provocărilor pe linie de ordine publică și situații de urgență, identificarea și punerea în aplicare a celor mai eficiente soluții și metode de asigurare a acestora.

În perioada anului 2021, de către subdiviziunile MAI abilitate cu atribuții în materie penală a fost asigurată realizarea acțiunilor de investigare și urmărire penală în contextul a 25 398 infracțiuni sau cu 769 infracțiuni mai mult (+3,12%) față de perioada anului 2020.

Din ele, 166 infracțiuni s-au atribuit la categoria celor excepțional de grave, 453 infracțiuni – la categoria celor deosebit de grave, 3 689 infracțiuni – la categoria celor grave, 13 739 infracțiuni - la categoria celor mai puțin de grave și 7 351 infracțiuni – la categoria celor ușoare.

Astfel, urmare a mobilizării comune a personalului organelor de referință, cu suportul organului Procuraturii, au fost stabiliți făptuitorii și înaintată propunerea de terminare a urmăririi penale în cazul a 130 omoruri (97% din 134 cazuri), 148 vătămări intenționate grave (98,7% din 150 cazuri), 161 violuri (72% din 222 cazuri), 58 tâlhării (95% din 61 cazuri), 408 jafuri (79,2% din 515 cazuri) și 853 huliganisme (79,4% din 1074 cazuri).

În cele se preced, la Recomandarea nr. 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate (adoptată de Comitetul de Miniștri în 19 octombrie 1992 au fost selectate într-un mod

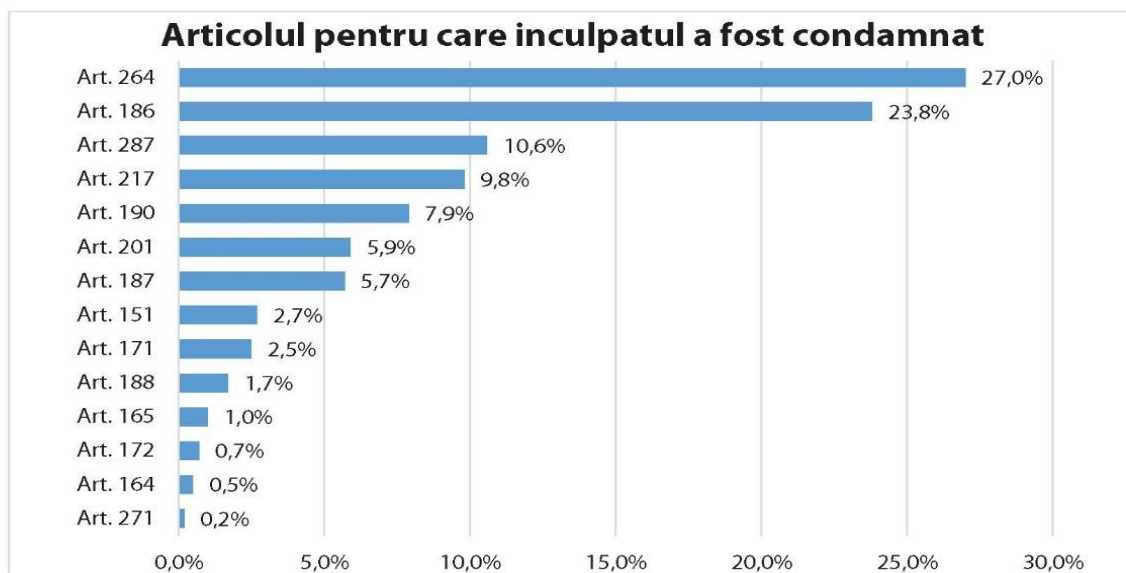
aleatoriu 407 decizii emise pe țară în perioada 2019-2021 pentru identificarea celor mai des întâlnite tipuri de infracțiuni.

Examinarea generală a deciziilor emise, pentru perioada anului 2019-2021 relevă că cele mai comise infracțiuni în perioada raportată au fost „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport” art. 264 CP (27%), „Furtul” art. 186 (23,8%) și „Huliganismul” art. 287 CP (10%).

Gravitatea acestor infracțiuni variază de la infracțiuni mai puțin grave la infracțiuni grave și deosebit de grave, în funcție de alineatul aplicabil al prevederilor respective.

Cifrele exacte ale distribuției infracțiunilor selectate în conformitate cu criteriile descrise în metodologia de mai sus sunt prezentate în Diagrama nr. 1, de mai jos:

DIAGRAMA nr. 1

Datele de mai sus relevă, de asemenea, că infracțiunile grave sunt infracțiunile săvârșite cu cea mai mare frecvență și cele pentru care inculpații au fost cel mai condamnați în perioada raportată.

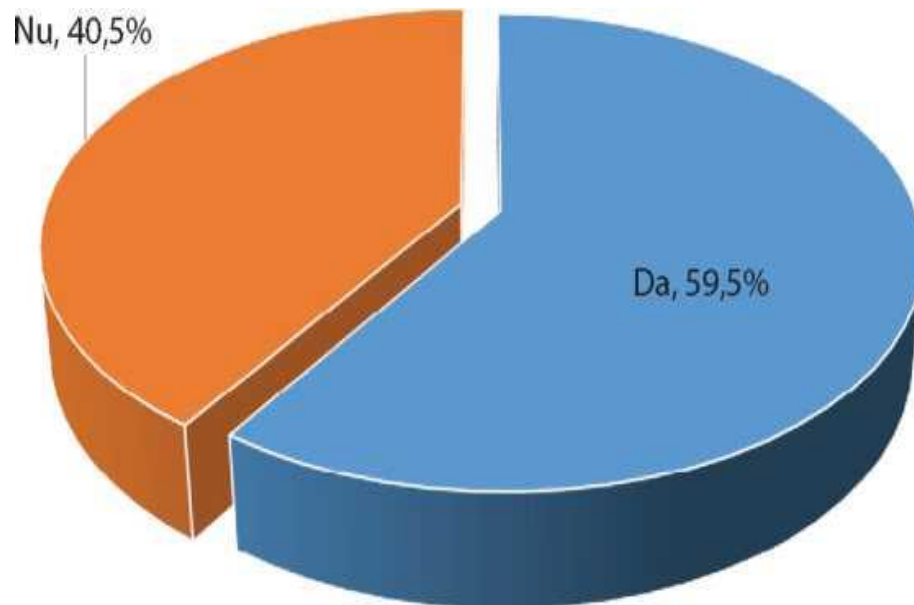
Lista de verificare a vizat colectarea informațiilor generale privind pedeapsa aplicată. În acest scop, s-au analizat aspecte precum aplicarea pedepselor privative de libertate, durata pedepsei privative de libertate, aplicarea liberării de răspundere penală și alternativele la pedeapsa cu închisoarea.

Cu toate acestea, examinarea hotărârilor judecătorești arată că, *indiferent de gravitatea infracțiunii comise, tendința instanțelor judecătorești din Moldova este în continuare de a aplica pedepse privative de libertate*. După cum se arată în Diagrama nr. 2, mai puțin de 59,5% din hotărârile judecătorești examinate au constituit o pedeapsă privativă de libertate. *Această tendință este în contradicție cu așteptările reformei din 2017, care vizau, printre altele, utilizarea mai frecventă a pedepselor neprivative de*

libertate. Prin urmare, sunt necesare mai multe activități de sensibilizare și instruire cu privire la principiile umanizării și liberalizării politicilor penale și a legii penale.

DIAGRAMA nr. 2

Hotărârea judecătorească a dispus aplicarea pedepsei privative de libertate?

II. Date statistice privind activitatea Curții de Apel Bălți, pe cauzele de huliganism, pentru perioada anului 2021

Conform datelor statistice, în perioada nominalizată în cadrul Curții de Apel Bălți s-au aflat în procedură 114 cauze penale de huliganism prevăzut de art. 287 CP, pe 181 de persoane, dintre care au fost examinate 67 cauze pe 104 persoane (58,77 %).

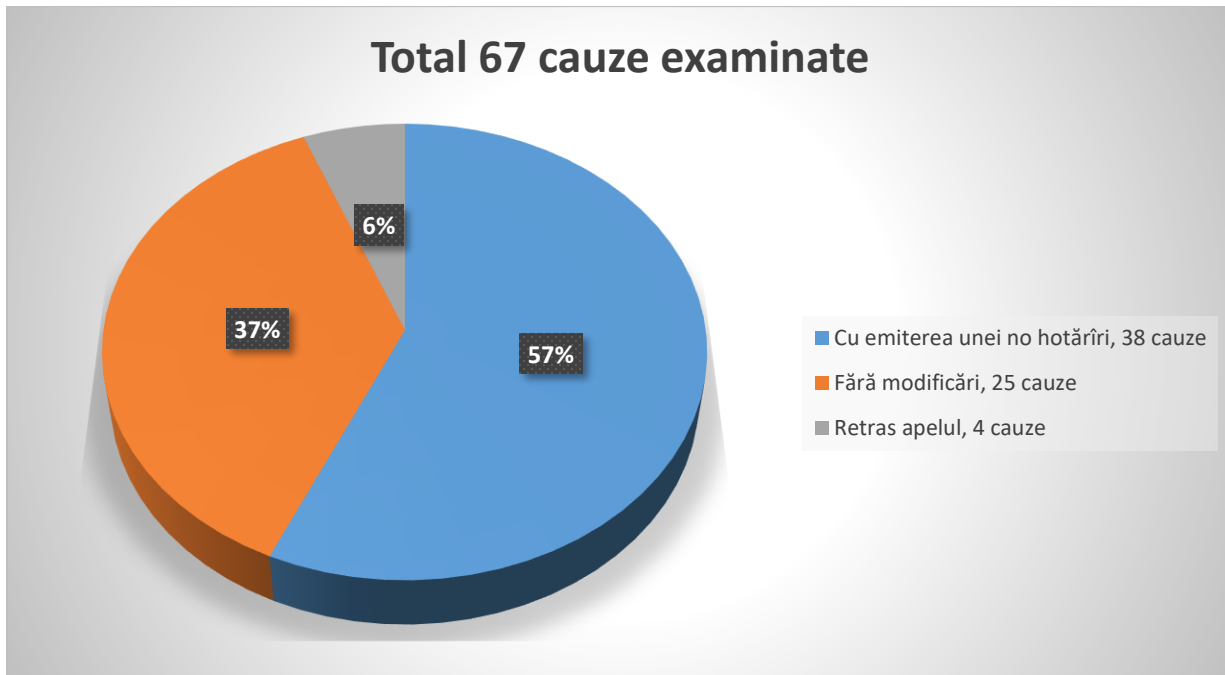
Restul dosarelor neîncheiate la sfârșitul perioadei raportate și care se regăsesc în procedură de examinare pentru perioada anului 2022, constituie 47 cauze pe 77 persoane (41,23 %):

Din totalul de 67 cauze de huliganism examinate pe 104 persoane, au fost emise următoarele soluții:

- Hotărîre nouă – 38 cauze pe 67 de persoane (56,72 %),
- Fără modificări – 25 cauze pe 30 de persoane (37,31 %),
- Retras apelul – 4 cauze pe 7 persoane (5.97 %).

Din diagrama de mai jos se indică ponderea soluțiilor emise, în procente:

DIAGRAMA nr. 3

Din totalul de 67 cauze examinate pe 104 persoane:

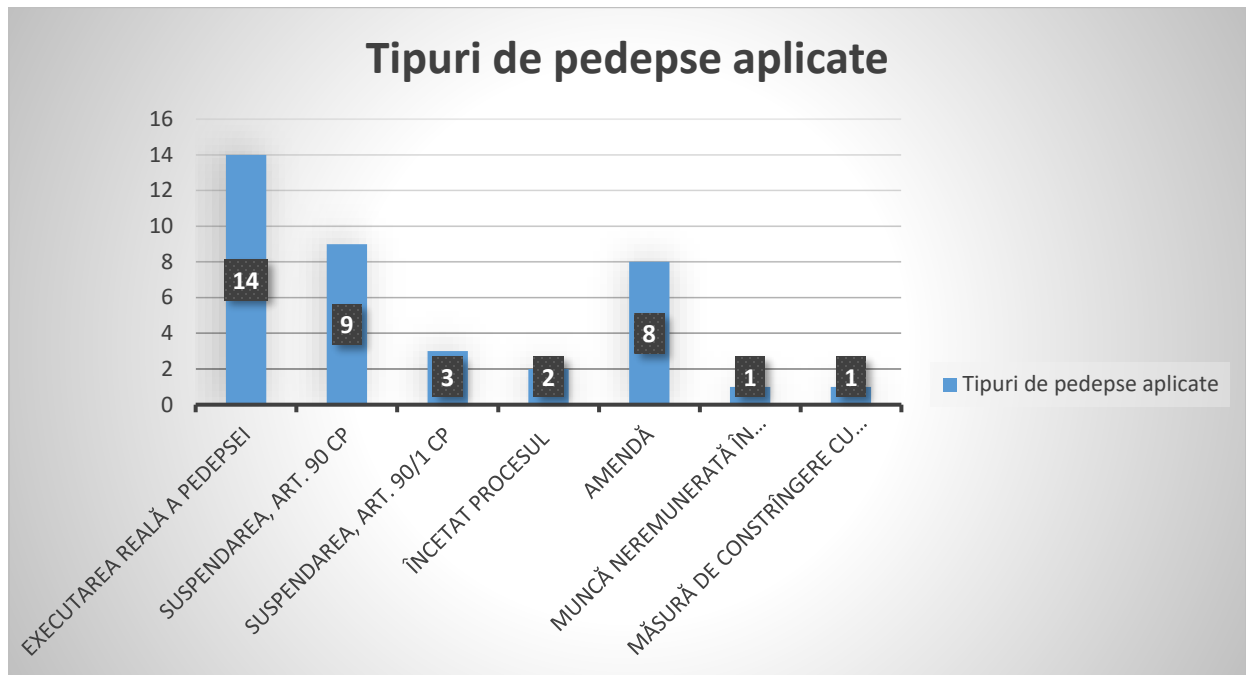
- la recursul procurorului au fost examinate 25 cauze pe 38 de persoane;
- la recursul condamnatului au fost examinate 38 cauze pe 61 persoane;
- la recursul părții vătămate au fost examinate 4 cauze pe 5 persoane.

Curtea de Apel Bălți în perioada nominalizată din totalul de 67 cauze examinate în baza ar. 287 CP, au fost casate 38 decizii, fiind stabilite următoarele tipuri de pedepse:

- ✓ executarea reală a pedepsei: 14 cauze;
- ✓ condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, conform art. 90 CP: 9 cauze;
- ✓ condamnarea cu suspendarea parțială a executării pedepsei, conform art. 90¹ CP: 3 cauze;
- ✓ încetat procsul: 2 cauze;
- ✓ amendă: 8 cauze;
- ✓ muncă neremunerată în folosul comunității: 1 cauze;
- ✓ liberat de pedeapsă pe motivul comiterii faptei în stare de iresponsabilitate, aplicată măsură de constrângere cu caracter medical: 1 cauze.

Din diagrama de mai jos se indică tipurile de pedepse aplicate:

DIAGRAMA nr. 4

Judecătorii Colegiului Penal în perioada raportată au soluționat:

1. Ion Talpa – 3 cauze aflate în procedură pe 6 persoane, dintre care au fost examinate 2 cauze pe 5 persoane:
 - hotărîre nouă – 2/5 (100 %), rest – 1/1
2. Svetlana Șlehtițchi - 12 cauze aflate în procedură pe 19 persoane, dintre care au fost examinate 9 cauze pe 15 persoane:
 - hotărîre nouă – 9/15 (100 %), rest – 3/4
3. Oxana Mironov - 8 cauze aflate în procedură pe 14 persoane, dintre care au fost examinate 5 cauze pe 9 persoane:
 - hotărîre nouă – 2/6 (40 %), fără modificări - 3/3
 - rest – 3/5
4. Gheorghe Scutelnic - 10 cauze aflate în procedură pe 12 persoane, dintre care au fost examinate 5 cauze pe 5 persoane:
 - hotărîre nouă – 3/3 (60 %), fără modificări - 2/2
 - rest – 5/7

5. Oleg Moraru - 7 cauze aflate în procedură pe 9 persoane, dintre care au fost examinate 1 cauze pe 1 persoane, dintre care:
 - fără modificări - 1/1, rest – 6/8
6. Viorel Pușcaș -15 cauze aflate în procedură pe 20 persoane, dintre care au fost examinate 7 cauze pe 8 persoane, dintre care:
 - hotărîre nouă – 5/6 (71,43 %), fără modificări - 2/2
 - rest – 8/12
7. Ala Rotaru - 9 cauze aflate în procedură pe 21 persoane, dintre care au fost examinate 5 cauze pe 12 persoane, dintre care:
 - hotărîre nouă – 1/5 (20 %), fără modificări - 4/7,
 - rest – 4/9
8. Ruslana Burdeniuc - 13 cauze aflate în procedură pe 20 persoane, dintre care au fost examinate 7 cauze pe 11 persoane, dintre care:
 - hotărîre nouă – 3/6 (42,86 %), fără modificări - 3/3,
 - retras apelul 1/2, rest – 6/9
9. Dumitru Pușca - 10 cauze aflate în procedură pe 19 persoane, dintre care au fost examinate 6 cauze pe 10 persoane, dintre care:
 - hotărîre nouă – 3/5 (50 %), fără modificări - 3/5
 - rest – 4/9
10. Angela Revenco - 10 cauze aflate în procedură pe 17 persoane, dintre care au fost examinate 6 cauze pe 11 persoane, dintre care:
 - hotărîre nouă – 4/9 (66,67 %), fără modificări - 1/1
 - retras apelul 1/1, rest – 4/6
11. Ghenadie Liulca - 10 cauze aflate în procedură pe 15 persoane, dintre care au fost examinate 7 cauze pe 8 persoane, dintre care:
 - hotărîre nouă – 3/3 (42,86 %), fără modificări - 3/3
 - retras apelul – 1/2, rest – 3/7
12. Eduard Rățoi - 7 cauze aflate în procedură pe 9 persoane, dintre care au fost examinate 7 cauze pe 9 persoane, dintre care:
 - hotărîre nouă – 3/4 (42,86 %), fără modificări - 3/3
 - retras apelul – 1/2.

În tabelul de mai jos indicăm care sunt indicii statistici privind examinarea cauzelor penale prevăzute de art. 287 Cod Penal, împotriva sentințelor instanțelor de fond din raza de activitate a Curții de Apel Bălți, pentru perioada anului 2021.

Instanța judecată de	Total cauze parvenite/persoane	Cauze examinate/persoane	Fără modificări	Casat, hotărîre nouă	Retras apelul	Rest 2022
Jud. Bălți (sediul Central)	45/72	31/48	13/18	18/30	-	14/24
Sediul Sîngerei	10/12	3/3	1/1	2/2	-	7/9
Sediul Fălești	-	-	-	-	-	-
Total Jud. Bălți	55/84	34/51	14/19	20/32	-	21/33
Jud.Soroca (sediul Central)	17/28	10/19	3/3	6/14	1/2	7/9
Sediul Florești	8/10	5/7	3/5	2/2	-	3/3
Total Jud. Soroca	25/38	15/26	6/8	8/16	1/2	10/12
Jud.Drochia (sediul Central)	9/16	5/7	3/3	1/2	1/2	4/9
Sediul Glodeni	2/3	2/3	-	1/1	1/2	-
Sediul Râșcani	8/14	6/10	1/1	5/9	-	2/4
Total Jud. Drochia	19/33	13/20	4/4	7/12	2/4	6/13
Jud. Edineț (sediul Central)	10/16	4/6	1/1	2/4	1/1	6/10
Sediul Briceni	-	-	-	-	-	-
Sediul Ocnîța	3/6	1/1	1/1	-	-	2/5
Sediul Dondușeni	-	-	-	-	-	-
Total Jud. Edineț	13/22	5/7	2/2	2/4	1/1	8/15
Judecătoria Șoldănești	1/1	-	-	-	-	1/1
Judecătoria Telenești	1/3	-	-	-	-	1/3
TOTAL	114/181	67/104	26/33	37/64	4/7	47/77

III. Practica judiciară de examinare a cauzelor de huliganism de către Curtea de Apel Bălți

Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitoare la consecvența în pronunțarea sentințelor implică standardele Consiliului Europei legate de aspecte precum individualizarea pedepsei, proporționalitatea pedepsei cu gravitatea infracțiunii, circumstanțele agravante și atenuante, recidiva și motivarea pedepsei.

La propunerea sau dispunerea de pedepse, ar trebui să se țină seama de impactul probabil al pedepsei asupra făptuitorului individual, pentru a evita greutățile neobișnuite și pentru a evita afectarea posibilei reabilitări a făptuitorului.

În acest caz, ar fi necesar de menționat că aprecierea corectă a caracterului și gradului de gravitate a leziunilor corporale în cadrul anchetării dosarelor huliganice ar avea o importanță deosebită. De această apreciere depinde încadrarea juridică corectă a acțiunilor subiectului infracțiunii, în baza unuia din aliniatele articolului respectiv, fie acesta ar putea răspunde pentru un cumul de infracțiuni.

Dacă, în urma acțiunilor huliganice, victimei i s-au produs vânătăi și ea s-a ales cu leziuni corporale ușoare fără dereglarea sănătății, acțiunile ilegale ale subiectului infracțiunii pot fi calificate conform alin. (1) art. 287 CP. Dacă se constată că victima s-a ales cu leziuni corporale ușoare, care au dus la dereglarea sănătății sau pierderii capacității de muncă generală până la 10% chiar și leziuni corporale mai puțin grave, ar constitui temei pentru calificare de către instanța de judecată a acțiunilor de huliganism ca agravate, ce vor fi calificate conform alin.(3), art. 287 CP.

În urma studiului efectuat a deciziilor emise de Curtea de Apel Bălți în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 287 CP, s-a constatat încadrarea juridică incorectă a faptei ce constituie stabilirea temeiului juridic al răspunderii penale și, totodată a felului și limitelor pedepsei ce urmează a fi aplicată.

Anume din aceste rațiuni legiuitorul a prevăzut cu maximă prudență condițiile a căror îndeplinire constituiau garanția dreptului la apărare, dar și cheazășia soluționării corecte a cauzei.

Însăși, prin schimbarea încadrării juridice a faptei, instanța urmează să corecteze aprecierea eronată a bazei factuale de către acuzator, astfel încât va asigura realizarea scopului imediat al procesului penal, și anume: „orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale” (alin.(2) art.1 CPP RM) la caz, instanța de apel avînd prerogativa de a verifica legalitatea emiterii sentinței.

Sub acest aspect, drept exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată sentința instanței de fond în cauza penală prin care T.A. a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 287 alin. 1 Cod Penal cu stabilirea pedepsei sub formă de închisoare pe un termen de 1 an, în penitenciar de tip semiînchis. În baza art. 90 CP executarea pedepsei a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de 1 an.

În fapt, instanța de fond a reținut că T.A. la data de 25.06.2018, în intervalul de timp cuprins între orele 19.00-19.15 minute, aflându-se în incinta localului „B”, amplasat

în mun.XX, având intenția comiterii unui act de huliganism, încălcând ordinea publică și exprimând o vădită lipsă de respect față de societate, manifestând o obrăznicie deosebită și demonstrând o lipsă de respect față de cei prezenți, exprimându-se cu cuvinte necenzurate și dându-și seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, prevăzând urmările și dorind în mod conștient survenirea lor, acționând cu intenție directă îndreptată la atingerea scopului stabilit, fără nici un motiv i-a aplicat lui D. S. o lovitură cu pumnul în față, regiunea buzelor, cauzându-i conform raportului de expertiză judiciară nr. xx, leziuni corporale sub formă de: plagă contuză a buzei inferioare, exterperea parțială a dintelui 8, care au fost produse prin acțiunea mecanică prin mecanism de lovire cu un corp dur bont, posibil în timpul și circumstanțele indicate și se califică ca vătămare neînsemnată.

Instanța de fond a pronunțat sentința în cauză, reîncadrând acțiunile inculpatului în baza art.287 al.(1) Cod penal RM, necățind la faptul că de către organul de urmărire penală, T. A. a fost pus sub învinuire, fiindu-i incriminată comiterea infracțiunii prevăzute de art.287 al.(3) Cod penal RM, constatînd că între inculpat și partea vătămată D. S. s-a iscat un conflict verbal, inculpatul începînd să se exprime cu cuvinte necenzurate în adresa părții vătămate și între ei iscîndu-se un conflict. În rezultat, inculpatul primul i-a aplicat părții vătămate o lovitură cu pumnul în regiunea feței, fapt confirmat prin raportul de constatare nr.xx și declarațiilor martorilor care se combat cu declarațiile depuse de partea vătămată, astfel semnul calificativ „săvârșită cu aplicarea altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale și sănătății” nu și-a găsit confirmare.

În termen, sentința a fost atacată cu apel de către procuror, care a considerat soluția instanței de fond ca fiind ilegală și care urma a fi casată, cu rejudecarea cauzei penale și adoptarea unei noi hotărîri prin care T. A. să fie recunoscut vinovat de săvîrșirea infracțiunii prevăzute de art.287 al.(3) Cod penal RM cu stabilirea pedepsei sub formă de închisoare pe un termen de 3 ani, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis. În rest sentința să fie menținută.

În susținerea poziției sale procurorul a menționat că nu este de acord cu soluția instanței de fond în partea recalificării acțiunilor inculpatului T. A. din art.287 al.(3) CP în baza art.287 al.(1) Cod penal RM, deoarece în cadrul urmăririi penale și în cadrul instanței de fond de către procuror a fost dovedit faptul că în acțiunile inculpatului se conțin elementele infracțiunii prevăzute de art.287 al.(3) CP, prin declarațiile martorilor și a expertului audiați în instanța de judecată.

În instanța de apel, inculpatul și avocatul în interesele inculpatului au solicitat respingerea apelului declarat de procuror ca fiind nefondat, cu menținerea sentinței ca fiind legală și întemeiată.

Fiind examinată cauza în instanța de apel, Colegiul penal a constatat că, judecînd cauza penală, instanța de fond deși a verificat circumstanțele cauzei, eronat a concluzionat referitor la recalificarea acțiunilor inculpatului T. A. de la art.287 al. (3) Cod penal la art.287 al. (1) Cod penal.

Instanța de fond în cadrul judecării cauzei penale nu a verificat multilateral și obiectiv toate împrejurările de fapt și de drept a cauzei în raport cu probele anexate la

dosar, iar concluzia instanței fiind eronată, contravine cumulului de probe anexate la materialele cauzei penale.

Colegiul penal în urma evaluării integrale a probelor prezentate a ajuns la concluzia că nu existau dubii rezonabile în ceea ce privește vinovăția inculpatului T. A. în săvârșirea faptei prevăzute de art.287 al.(3) Cod penal, dat fiind că erau prezente probe veridice suficiente care demonstau comiterea de către inculpat a infracțiunii incriminate lui.

Deși inculpatul nu a recunoscut că a lovit partea vătămată cu o sticlă, Colegiul penal a constatat că declarațiile de nerecunoaștere în acest aspect nu pot fi luate în considerație în favoarea lui, deoarece vina lui în fapta imputată a fost dovedită complet prin probe cercetate în cadrul ședinței judiciare.

În cadrul examinării apelului de către procuror în vederea respectării prevederilor procesuale penale, a fost solicitată reluarea cercetării judecătorești pe caz, cu audierea inculpatului T. A, precum și verificarea suplimentară a materialelor cauzei penale, cerere care a fost acceptată de către Colegiu, în cadrul ședinței instanței de apel fiind verificate suplimentar probele administrate pe cauză.

La numirea pedepsei inculpatului T. A, Colegiul a ținut cont de principiile generale de aplicare a pedepsei consfințite în art.61 al.(2) Cod Penal RM și criteriile de individualizare a pedepsei stabilite în art.75 Cod Penal.

Circumstanțe atenuante și agravante în sensul art.76,77 Cod Penal RM nu au fost stabilite.

Astfel, Colegiul a reținut că, persoanei declarate vinovate trebuia să i se aplice o pedeapsă echitabilă, în limitele sancțiunii articolului și în baza căruia persoana se declară vinovată.

De fapt, legea penală nu urmărește scopul de a cauza suferințe fizice sau de a leza demnitatea omului – acesta este unul din principiile aplicării Codului Penal.

Închisoarea este una dintre cele mai grave pedepse și se aplică doar în cazurile când corectarea și reeducarea condamnatului nu este posibilă fără izolarea lui de societate.

Conform prevederilor art.7 Cod penal la aplicarea legii penale se ține cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuază ori agravează răspunderea penală.

În cazul dat, pe linia de argumente expuse, luând în considerația persoana inculpatului T. A., care anterior nu a fost judecat, precum și faptul că partea vătămată D. S. nu avea față de inculpat careva pretenții de ordin moral sau material, Colegiul penal a ajuns la concluzia că scopul corectării și reeducării inculpatului va fi atins prin aplicarea în privința inculpatului a sancțiunii în limitele prevăzute de art.287 al.(3) Cod penal RM sub formă de închisoare pe termen de 3 (trei) ani, cu dispunerea suspendării condiționate a executării pedepsei pe o perioadă de probațiune de 2 (doi) ani, dându-i posibilitate reală inculpatului prin respectarea condițiilor probațiunii să îndreptățească încrederea ce i s-a acordat. Interdicții de aplicare a prevederilor art.90 Cod Penal RM nu s-au constatat.

Fiind verificată baza de date o hotărârilor Curții Supreme de Justiție s-a constatat că părțile nu au depus recurs ordinar împotriva deciziei instanței de apel.

În consecutivitatea ideilor menționate, sub aspectul blîndetei pedepsei stabilite inculpaților prin sentințele primelor instanțe în raport cu caracterul și gradul prejudicibil al faptei comise, respectiv și urmările survenite, de către colegiul penal al Curtii de Apel Bălți s-a reținut și aplicarea neîntemeiată a prevederilor art. 90 CP la stabilirea pedepsei.

La fel nu s-a ținut cont nici de prevederile art.75 alin.(1) CP referitor la criteriile generale de individualizare a ei și de circumstanțele descrise, acordîndu-se insuficientă relevanță prevederilor art. 61 CP ce se referă la scopul pedepsei penale, nejustificat și fără careva argumentare ajungînd la concluzia că reeducarea inculpatului va putea fi corectată cu suspendarea condiționată a executării pedepsei.

În acest aspect, este reținută și cauza penală de învinuire a lui E.S. în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 287 alin. (3) Cod Penal al Republicii Moldova și în baza acestei legi a fost condamnat la pedeapsa penală de 2 (doi) ani închisoare.

În temeiul art.90¹ alin. (1,3) Cod Penal s-a dispus suspendarea parțială a executării pedepsei condamnatului E.S., stabilindu-i termenul de 1 (un) an de executare a pedepsei cu închisoarea în penitenciar de tip semiînchis, iar în privința restului termenului pedepsei cu închisoarea de 1 (un) an, s-a suspendat executarea pe termenul de probă de 2 (doi) ani.

Totodată s-a încasat de la E.S. în folosul statului cheltuielile de judecată suportate pentru extrădarea inculpatului din Federația Rusă în mărime de 23903,86 (douăzeci și trei mii nouă sute trei) lei 86 bani.

În fapt, instanța de fond a reținut că E.S. la data de 29.04.2016 în jurul orelor 18:00, aflându-se împreună cu fratele său E. M. în preajma gospodăriei lui L. D., care este amplasată în s. XX r-1 XY, de comun acord și prin înțelegere prealabilă cu ultimul, având intenții huliganice și încălcând ordinea publică, printr-o obrăznicie deosebită, fără careva motive au început să-i aplice lui L. D. mai multe lovituri cu pumnii și picioarele peste diferite părți ale corpului, cauzându-i ultimului dureri fizice. După reușita lui L. D. de a se rupe din mâinile lui E. S. și E. M., în timp ce a fugit în gospodăria sa, E. S. a scos din automobilul cu care venise, la poarta lui L. D., o armă de vânătoare și în mod intenționat a tras o împușcătură în direcția casei lui L. D., după care împreună cu E. M. s-au urcat în automobil și au plecat într-o direcție necunoscută.

La caz, sentința instanței de fond a fost contestată cu cerere de apel de către procuror invocând că instanța de judecată a stabilit just circumstanțele cauzei și corect a calificat acțiunile inculpatului E. S., însă neîntemeiat a dispus suspendarea parțială a executării pedepsei de către ultimul și ilegal a inclus în termenul de pedeapsă timpul aflării lui E. S. în stare de arest pe teritoriul Federației Ruse din 24.01.2019 până la 11.10.2019.

În termenul arestului preventiv urma să fie inclus numai perioada în care inculpatul s-a aflat în custodia statului care a solicitat extrădarea, în cazul de față în custodia organelor de drept al Republicii Moldova. În acest sens, în termenul arestului preventiv, inclusiv și în termenul de pedeapsă, instanța de fond urma să i-a în calcul numai perioada reținerii inculpatului E. S. pe teritoriul Republicii Moldova din 11.10.2019 și până la 10.12.2019, dată la care a fost pronunțată sentința.

Mai mult ca atât, acuzarea a considerat că față de inculpatul E. S. a fost aplicată o pedeapsă prea blândă în raport cu faptele săvârșite și cu personalitatea ultimului, neținând cont de faptul că inculpatul anterior a mai fost condamnat deja de 2 ori în temeiul art. 187 CP, o pedeapsă fiind suspendată condiționat, iar a doua pedeapsă sub formă de 3 ani închisoare fiind ispășită în totalitate.

În ședința instanței de apel, procurorul participant la proces a susținut apelul declarat și a solicitat admiterea apelului declarat de către partea acuzării pe motivele invocate în el.

Inculpatul E. S. la ședința instanței de apel nu a fost prezent, acesta conform actelor prezentate de acuzare imediat după pronunțarea sentinței a părăsit teritoriul țării și din aceste motive fiind anunțat în căutare.

Apărătorul acestuia a solicitat respingerea apelului declarat de acuzatorul de stat ca nefondat.

La examinarea cauzei în instanța de apel, Colegiul penal a considerat că instanța de fond greșit și-a motivat soluția de individualizare a executării pedepsei în privința inculpatului și nu a pătruns în esența problemei de fapt și de drept, susținând o poziție eronată în ce privește aplicarea față de inculpat a dispoziției art. 90¹ alin.(1,3) Cod penal. Discordanța între cele reținute de instanță și conținutul real al circumstanțelor cauzei, precum și ignorarea unor aspecte evidente, au avut drept consecință pronunțarea unei concluzii premature și greșit motivate în privința aplicării pedepsei cu executarea suspendată.

În acest context, instanța de apel a reținut, că potrivit prevederilor art.75 Cod penal, prin criterii generale de individualizare a pedepsei se înțeleg cerințele stabilite de lege de care este obligată să se conducă instanța de judecată la aplicarea fiecărei pedepse, pentru fiecare persoană vinovată în parte. Legea penală acordă instanței de judecată o posibilitate largă de aplicare în practică a principiului individualizării răspunderii penale și a pedepsei penale, ținând cont de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care agravează sau atenuează răspunderea, de influența pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.

Pedeapsa aplicată inculpatului E. S. trebuia să fie echitabilă, legală și individualizată corect, capabilă să restabilească echitatea socială și să realizeze scopurile legii penale și pedepsei penale, prevăzute de art. 61 Cod penal, în strictă conformitate cu dispozițiile părții generale a Codului penal și în limitele fixate în partea specială a acestuia. Aplicarea unei pedepse inechitabile ar putea avea drept consecință violarea drepturilor omului protejate de Convenția Europeană.

Prin urmare, în afară de motivele care au servit temei pentru stabilirea pedepsei principale, instanța urma să de-a o motivare suplimentară, din care considerente a concluzionat că inculpatul nu este rațional să execute real termenul pedepsei stabilite. În acest caz instanța de fond a omis să se expună argumentat asupra necesității aplicării față de inculpat a unei pedepse cu suspendarea condiționată parțială a acestuia, neavând în vedere scopul și criteriile de individualizare a acesteia, prevăzute de art. 61 și 75 Cod penal, nu a ținut seama de circumstanțele reale ale cauzei, circumstanțe care fiind

analizate, per ansamblu, nu permit instanței stabilirea unei pedepse cu suspendarea condiționată parțială a executării ei.

Mai mult, Colegiul penal a specificat că, așa cum rezultă din textul sentinței instanței de fond, aceasta și-a motivat dispunerea parțială a suspendării condiționate a executării pedepsei aplicate inculpatului menționând că acesta este căsătorit, are un copil minor la întreținere, este de acord să recupereze statului cheltuielile pentru extrădare, ceea ce au fost considerate de către instanța de apel drept o concluzie eronată, care nu putea fi menținută.

În prezenta cauză instanța de apel a găsit întemeiate motivele apelului declarat de partea acuzării constatând că, concluzia instanței inferioare precum că corijarea inculpatului este posibilă prin aplicarea prevederii art. 90¹ Cod penal - suspendarea condiționată parțială a pedepsei este greșită, neîntemeiată și din aceste motive o va exclude.

Prin urmare, rejudecând cauza, instanța de apel a ajuns la concluzia că în privința lui E. S., care a fost condamnat în baza art. 287 alin. (3) Cod Penal urmează a-i stabili executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis, întrucât în cauza dată nu este rațional de a fi aplicată condamnarea inculpatului cu suspendarea condiționată parțială a executării pedepsei și dat fiind, că nominalizatului se învinuiește în comiterea unei infracțiuni grave săvârșită cu intenție, ce constituie un pericol social sporit pentru cetățeni și sfidează normele morale într-o societate democratică.

Astfel, instanța de apel a apreciat că modalitatea de executare aleasă în privința lui E. S. nu este în acord cu principiul proporționalității având în vedere fapta comisă și urmările grave produse și comportamentul inculpatului pe parcursul comiterii faptelor prejudiciabile, care a fost unul obraznic și sfidător față de normele morale.

În final, instanța de apel a ajuns la concluzia de admite apelul procurorului, întrucât argumentele invocate de apelant sunt întemeiate în partea excluderii aplicării prevederilor art. 90¹ Cod penal în privința inculpatului fără agravarea pedepsei stabilite. În acest caz colegiul penal i-a în calcul și comportamentul postinfracțional al inculpatului E. S., care prin sentință fiind obligat să nu părăsească locul de trai, s-a ascuns, la citările instanței de apel nu reacționa, ulterior fiind anunțat în căutare.

Au fost admise de instanță și încasate de la inculpat în beneficiul statului cheltuielile judiciare în mărime de 23903,86 lei pentru extrădarea inculpatului din Federația Rusă în Republica Moldova.

Prin decizia emisă de instanța de apel E.S. a fost recunoscut vinovat în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 287 alin. 3 CP cu stabilirea pedepsei sub formă de 2 (doi) ani închisoare, cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis. Termenul ispășirii pedepsei urmînd a-i fi calculat din momentul reținerii, cu includerea perioadei aflării acestuia în stare de arest pe perioada extrădării de la 24.01.2019 până la 10.12.2019.

Fiind verificată baza de date a hotărîrilor Curții Supreme de Justiție s-a constatat că decizia instanței de apel a fost contestată cu cerere de recurs ordinar de către avocat în numele inculpatului, și prin decizia Curții Supreme de Justiție a fost declartă

inadmisibilitatea recursului ordinar ca fiind vădit neîntemeiat și menținută decizia instanței de apel.

La fel, în cadrul individualizării pedepsei, instanța de apel a reținut prevederile regulii nr.6 din Recomandarea NR. R (92) 16 a Comitetului de miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate (adoptată de Comitetul de Miniștri în 19 octombrie 1992, cu ocazia celei de-a 482-a reuniune a Delegațiilor de Miniștri), potrivit căreia „natura și durata sancțiunilor și măsurilor aplicate în comunitate trebuie de asemenea să fie proporțională cu gravitatea infracțiunii pentru care un delictant a fost condamnat sau o persoană este inculpată, cât și cu situația personală a acesteia”. La caz, această secțiune urmărește să colecteze informații cu privire la aplicarea unei selecții de alternative la pedeapsa cu închisoarea. Este de la sine înțeles că alternativele la pedeapsa cu închisoarea stau la baza resocializării și reintegrării individului. Acestea sunt considerate ca principalele măsuri care vizează umanizarea legii penale.

Reieșind din circumstanțele constatate în urma studierii deciziilor emise pe astfel de categorii de infracțiuni, de către Colegiul Penal al Curții de Apel Bălți au fost identificate motive de casare a sentințelor instanțelor de fond și în latura gravității pedepsei:

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții de Apel Bălți prin care a fost casată sentința instanței de fond în latura pedepsei, la fel, nefiind individualizată pedeapsa penală în coraport cu fapta comisă.

În fapt, instanța de fond a reținut că O.Iu. în noaptea spre 31 decembrie 2018, aflându-se în fața barului Î.I. „XX”, din s. XX, r-nul XY, care se atribuie la loc public, împreună și de comun acord cu C. N. și încă două persoane în privința cărora cauza a fost disjunsă, din intenții huliganice, încălcând ordinea publică și exprimând o vădită lipsă de respect față de societate, fără nici un motiv, i-au aplicat lui M. I., C. V. și B. G. mai multe lovituri cu pumnii și picioarele peste diferite regiuni ale corpului, fiindu-le cauzate victimelor vătămări corporale.

Astfel, prin sentința instanței de fond, O. Iu. a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (2) lit. b) Cod penal și în baza acestei Legi i s-a stabilit o pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 2 (doi) ani, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis. Conform art. 90 CP s-a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei stabilite pe o perioadă de probațiune de 3 (trei) ani.

Nefiind de acord cu sentința în cauză, avocatul în interesele inculpatului O. Iu. a contestat-o cu cerere de apel, solicitând admiterea apelului, casarea sentinței și rejudecarea cauzei cu pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care inculpatului O. Iu. să-i fie stabilită o pedeapsă sub formă de amendă, motivînd că inculpatul a săvârșit o infracțiune ușoară pentru care s-a căit sincer, recunoscînd vina integral, totodată avînd și un copil minor la întreținere. Avocatul a considerat că pedeapsa stabilită prin sentință este prea aspră și nu-și va atinge scopul de reeducare și reintegrare în societate al făptașului.

Fiind verificate materialele cauzei în raport cu prevederile legale, colegiul penal a constatat că la stabilirea pedepsei inculpatului sub formă de închisoare cu suspendare, instanța de judecată în mare parte s-a axat pe gravitatea infracțiunii comise de ultimul, a ținut cont de caracterul și gradul pericolului social al infracțiunii săvârșite, de personalitatea inculpatului, considerând că inculpatul putea fi corectat și reeducat numai prin aplicarea pedepsei sub formă de închisoare cu suspendarea condiționată, care va corespunde scopului restabilirii echității sociale, corectării condamnatului, precum și prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea lui, cât și a altor persoane. În acest caz considerând că aplicarea unei pedepse prea blânde va genera dispreț față de ea și nu va fi suficientă nici pentru corectarea infractorului.

În aceeași ordine de idei, colegiul penal remarcă faptul că, criteriile generale de individualizare a pedepsei sunt acele reguli, principii, prevăzute de Codul penal, de care instanța de judecată trebuie să țină seama la stabilirea felului, duratei ori a cuantumului pedepsei în cadrul operațiunii de individualizare a acesteia, de aceea persoanei declarate vinovate trebuie să i se aplice o pedeapsă echitabilă, adică în limitele sancțiunii legii în baza căreia persoana a fost condamnată.

Chestiunea de individualizare a pedepsei este un proces obiectiv de evaluare a tuturor elementelor circumscrise faptei și autorului, având ca finalitate stabilirea unei pedepse în limitele prevăzute de sancțiunea articolului din Codul penal în baza căruia a fost condamnat inculpatul.

Pedeapsa aplicată inculpatului trebuie să fie echitabilă, legală și individualizată corect, capabilă să restabilească echitatea socială și să realizeze scopurile legii penale și pedepsei penale, prevăzute de art.61 Cod penal, în strictă conformitate cu dispozițiile părții generale a Codului penal și în limitele fixate în partea specială a acestuia.

Totodată, Colegiul penal a constatat că fapta comisă de inculpat, calificată conform art.287 alin. (2) lit.b) CP se atribuie categoriei infracțiunilor mai puțin grave, iar ținând cont că în conținutul apelului se reconfirmă poziția inculpatului luată la etapa urmăririi penale, cu privire la recunoașterea vinovăției și căința sinceră, Colegiul a considerat, că față de inculpat aplicarea pedepsei sub formă de închisoare cu suspendarea condiționată ar fi una inequitabilă și nejustificată, scopurile pedepsei în acest caz fiind realizabile și prin stabilirea pedepsei sub formă de amendă în limitele sancțiunii prevăzute la data comiterii infracțiunii.

În acest sens, Colegiul a menționat că amenda este o sancțiune pecuniară, și poate fi aplicată de instanța de judecată în cazurile și în limitele prevăzute de prezentul cod, mărimea amenzii stabilindu-se în funcție de gravitatea infracțiunii săvârșite și de situația materială a celui vinovat și a familiei sale.

Rezultând din prevederile pre citate, sancțiunea închisorii este o formă excepțională a pedepsei penale, la caz, articolul infracțiunii comise de O. Iu. prevăd și pedepse alternative pentru această categorie. Colegiul a ajuns la concluzia că gravitatea infracțiunii (la caz mai puțin gravă) și personalitatea inculpatului (care de către administrația publică locală s-a caracterizat satisfăcător, la evidența medicului narcolog și psihiatru nu s-a aflat, a comis o infracțiune pentru care s-a căit sincer, a recunoscut vina integral, depunând toate eforturile pentru a achita părților vătămate dauna materială și

morală pricinuită în urma săvârșirii infracțiunii date, avea la întreținere un copil minor, fiind angajat în câmpul muncii, anterior nu a fost condamnat), nu fac necesară și nu determină aplicarea față de inculpat a pedepsei excepționale, considerându-se că pedeapsa pasibilă atingerii scopurilor invocate în textul art.61 alin.(2) CP este anume cea sub formă de amendă, și în cele din urmă stabilindu-i inculpatului 600 (șase sute) unități convenționale, ceea ce constituie suma de 30 000 (treizeci mii) lei.

La caz este de menționat că, în sarcina lui O. Iu. nu au fost reținute circumstanțe care i-ar agrava răspunderea, însă au fost reținute circumstanțe atenuante: căința sinceră.

În final, Colegiul a considerat, că atingerea scopurilor menționate: de restabilire a echității, de corectare a inculpatului, de prevenire a comiterii altor infracțiuni, va fi posibilă și prin aplicarea față de inculpat a unei pedepsei sub formă de amendă.

Fiind verificată baza de date o hotărârilor Curții Supreme de Justiție s-a constatat că decizia instanței de apel nu a fost contestată cu cerere de recurs ordinar de către părți.

IV. Concluzii

Umanizarea legislației penale și a justiției penale, și promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului se numără printre prioritățile-cheie ale reformelor din sectorul justiției din Republica Moldova. Eforturile depuse pentru umanizarea legislației penale pot fi remarcate încă de la adoptarea actualului Cod penal în anul 2002. Eforturile au continuat cu numeroase intervenții și revizuri ale Codului penal, cele mai importante fiind cele din 2009, 2013 și în perioada 2016-2017.

De asemenea, Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011-2016, în Domeniul specific de intervenție 2.5.1. din Planul de acțiuni, prevedea liberalizarea procedurilor penale prin utilizarea sancțiunilor și măsurilor preventive neprivative de libertate pentru anumite categorii de persoane și anumite infracțiuni. Planul național de acțiuni recent aprobat în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022 prevede, în cadrul Obiectivului II, activități care vizează revizuirea politicii în ceea ce privește pedeapsa și privarea de libertate, reintegrarea socială a persoanelor deținute și sancțiunile alternative. Strategia pentru asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2021-2024 prevede, în cadrul Obiectivului 2.1, promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului.

Unul dintre cele mai tradiționale instrumente pentru umanizarea legislației penale este reducerea asprimii sancțiunilor și menținerea proporționalității acestora în funcție de scopul urmărit și gravitatea infracțiunii. Mai multe studii și rapoarte sugerează că, în pofida numeroaselor eforturi depuse și a modificărilor frecvente aduse legislației, mai este încă de lucrat la dezincriminarea și umanizarea legislației penale.

O altă problemă pertinentă pare să fie durata pedepselor privative de libertate în închisorile din Republica Moldova. Mai mult, modificările frecvente ale legislației ar putea diminua securitatea juridică în ceea ce privește previzibilitatea și coerența jurisprudenței. Pe lângă reducerea asprimii sancțiunilor, reabilitarea persoanei și

reintegrarea acesteia în societate contribuie direct la umanizarea legislației penale și a sistemului de justiție penală. Cu toate acestea, în pofida existenței unei game largi de alternative la pedeapsa cu închisoarea și sancțiuni neprivative de libertate disponibile în Partea generală a Codului penal al Republicii Moldova, în practică aceste alternative nu sunt folosite în mod adecvat, în timp ce tendința prevalentă la sancționare rămâne pedeapsa cu închisoarea.

O condiție necesară pentru formarea unui stat bazat pe drept constituie lupta pentru consolidarea legalității, ordinii publice și ocrotirea drepturilor cetățenilor. Una dintre cele mai răspândite infracțiuni a fost și rămâne a fi huliganismul, fenomen cu implicații negative majore asupra funcționalității societății contemporane și ordinii publice. Potrivit Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 4 din 19.06.2006, pct. 3, prin ordine publică se înțelege „o totalitate de relații sociale ce asigură o ambianță liniștită de conviețuire în societate, de inviolabilitate a persoanei și a integrității patrimoniului, precum și activitatea normală a instituțiilor de stat și publice”.

Un moment important constă în faptul că acțiunile huliganice întotdeauna se produc intenționat, manifestându-se, astfel, una din calitățile caracteristice de delimitare.

Drept rezultat al acțiunilor săvârșite de subiectul infracțiunii de huliganism, întru încălcarea ordinii publice, are loc nemijlocit atentarea asupra regulilor de conviețuire socială prin intermediul cărora sunt supuse unui pericol real și ponegrec demnitatea și interesele persoanei, a unui grup, cât și a întregii societăți.

Disproporționalitatea dintre gravitatea infracțiunii și pedeapsă ar trebui evitată, iar practica de aplicare a pedepselor ar trebui să fie supusă reevaluării critice pentru a evita o severitate nejustificată. În cazul în care o instanță judecătorească dorește să ia în considerare, ca circumstanțe agravante, unele aspecte care nu fac parte din definiția infracțiunii, ar trebui să se asigure că circumstanța agravantă este probată dincolo de orice îndoială rezonabilă și, înainte ca o instanță judecătorească să refuze să țină cont de o circumstanță atenuantă, ar trebui să se asigure că circumstanța respectivă nu există.

Motivările pentru emiterea sentințelor stabilesc limitele circumstanțelor atenuante și agravante luate în considerare la impunerea unei pedepse. Aceste circumstanțe ar trebui să fie întotdeauna compatibile cu motivările pentru emiterea sentinței. Factorii atenuanți și agravanți ar trebui să fie formulați clar, fie în legislație, fie în jurisprudență. Existența unui factor agravant sau inexistența unei circumstanțe atenuante ar trebui probată dincolo de orice îndoială rezonabilă.

Orice efect al infracțiunilor anterioare ar trebui să fie redus sau anulat, atunci când a existat o perioadă semnificativă fără infracțiuni înainte de infracțiunea curentă; infracțiunea actuală este ușoară sau infracțiunile anterioare erau ușoare; făptuitorul este încă tânăr. În general, instanțele judecătorești ar trebui să expună motive concrete, în particular pentru aplicarea pedepselor. Ar trebui prezentate motive specifice mai ales atunci când se impune o pedeapsă privativă de libertate. Un „motiv” este o motivare care leagă pedeapsa specială de gama normală de pedepse pentru tipul de infracțiune și de motivările declarate pentru aplicarea sentinței. Prevederile relevante sunt articolele 75–79 și 82 din Codul penal. Această secțiune se aplică infracțiunilor mai puțin grave, grave și deosebit de grave.

În cele ce urmează, instanțele judecătorești ar trebui să acorde o atenție mai sporită individualizării pedepselor. Prin urmare, pentru a evita dificultățile neobișnuite și a afecta reabilitarea infractorului, ar trebui să se țină seama de circumstanțele personale ale făptuitorului și, în special, de impactul probabil al pedepsei asupra fiecărui făptuitor.

Este bine stabilit în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) că, reflectând un principiu al bunei administrări a justiției, hotărârile judecătorești ar trebui să indice în mod adecvat motivele pe care se bazează și motivele prevăzute pentru hotărârile pronunțate de instanțele judecătorești nu ar trebui să fie automate sau stereotipice, să se ofere o motivare care să coreleze pedeapsa specială cu gama normală de pedepse pentru tipul de infracțiune și cu motivările pentru emiterea sentinței.

Reeșind din totalurile analizei datelor statistice privind examinarea cauzelor penale examinate în ordine de apel prevăzute de art. 287 Cod Penal, precum și analiza calității examinării cauzelor penale pentru perioada respectivă de către instanțele de judecată din raza de activitate a Curții de Apel Bălți,

Se propune:

1. Discutarea prezentei note informative în cadrul ședinței operative a Colegiului Penal al Curții de Apel Bălți.
2. A ține sub monitorizare problematica dată.
3. Plasarea notei informative pe pagina - web a Curții de Apel Bălți.

***Coordonator, judecător
al Colegiului Penal
al Curții de Apel Bălți***

Oxana Mironov

***Executat: Șef Direcție Sistematizare,
Generalizare și Relații cu Publicul Tatiana Țurcanu***